

ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

A study the Potential of Natural and Cultural Tourist Sites in Chaiya Phum Province

พระมหาสังคม ชยานนโท, วัชรมน จันรอง

วินัย ภูมิสุข และ ปชาบดี แยมสุนทร

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phramaha Sangkom Chayananto, Watcharamon Chanrong

Winai Phumsukh, Pachabodee Yeamsontorn

Chaiyaphum Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail : sangkom5899@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ศึกษา ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และ 3) วิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชน ที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ และนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน, ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน 62 คน, วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติ: ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงข้อมูลในรูปแบบตาราง ประกอบการบรรยาย, วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา แสดงข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 11 แห่ง คือ 1) อุทยานแห่งชาติตาบอดิน 2) อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา 3) อุทยานแห่งชาติไทรทอง 4) อุทยานแห่งชาติ ปาหินงาม 5) ศาลเจ้าพ่อพญาแล 6) ปราสาท 7) ภูพระ(พระเจ้าองค์ตื้อ) 8) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี 9) พระธาตุชัยภูมิ 10) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์) และ 11) วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง), 2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด คือ 1) อุทยานแห่งชาติตาบอดิน (ร้อยละ 92.14) 2) อุทยานแห่งชาติไทรทอง (ร้อยละ 90.71) 3) อุทยานแห่งชาติปาหินงาม (ร้อยละ 87.14) และ 4) อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา (ร้อยละ 84.28) ตามลำดับ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด 2 แห่ง คือ วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) (ร้อยละ 92.14) และพระธาตุชัยภูมิ (ร้อยละ 86.43) ที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง 3 แห่ง คือ ศาลเจ้าพ่อพญาแล (ร้อยละ 80.00) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี (ร้อยละ 73.47) และ ภูพระ(พระเจ้าองค์ตื้อ) (ร้อยละ 70.71) และที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง 2 แห่ง คือ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์) (ร้อยละ 63.57) และปราสาท (56.43) ตามลำดับ, 3. วิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนา

* วันที่รับบทความ : 3 กุมภาพันธ์ 2566; วันที่แก้ไขบทความ 4 เมษายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 6 เมษายน 2566

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ควรมีการกระตุ้นให้แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งปรับตัว จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลาย สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกแห่ง และเชิญชวนประชาชนในชุมชนให้มีส่วนร่วมดูแลรักษาให้มากขึ้น

คำสำคัญ : ศักยภาพ; แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ; แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

Abstracts

The objectives of the research were : 1. to survey natural and cultural tourist sites in Chaiyaphum Province, 2. to study the potential of natural and cultural tourist sites in Chaiyaphum Province and 3. to analyze the ways to develop natural and cultural tourist sites in Chaiyaphum Province. This research was the mixed method. 400 samples were the people living near the natural and cultural tourist sites in Chaiyaphum Province and the tourists and 62 key informants through interviews. Quantitative data were analyzed by the readymade computer program, The statistics are frequency, frequency, percentage and mean, standard deviation, Show information in the form of a table accompanying lectures. Qualitative data were analyzed by description. Show information with descriptive text.

The following were the results: 1. There are 11 natural and cultural tourist sites in Chaiyaphum Province as follows : 1) Tat Ton National Park 2) Phu Laen Kha National Park 3) Sai Thong National Park 4) Pa Hin Ngam National Park 5) Chao Pho Phaya Lae Shrine 6) Prang Ku 7) Phu Phra (Phra Chao Ong Tue) 8) Dvarati Buddha Image 9) Phra That Chaiyaphum 10) Thai Historical Museum (Swan Boat) and 11) Wat Chaiyaphum Phithak (Pha Koeng). 2. The natural tourist sites with the highest potential were 1) Tat Ton National Park (92.14%), 2) Sai Thong National Park (90.71%), 3) Pa Hin Ngam National Park (87.14%) and 4) Phu Laen Kha National Park (84.28%) respectively. The cultural tourist sites with the highest potential were Wat Chaiyaphum Phithak (92.14%) and Phra That Chaiyaphum (86.43%), those with the high potential were Chao Pho Phaya Lae Shrine (80.00%), Dvaravati Buddha Image (73.57%) and Phu Phra (70.71%), and those with the middle potential were Thai Historical Museum (63.57%) and Prang Ku (56.43%) respectively. 3. The analysis of the development of the natural and cultural sites in Chaiyaphum Province found that each of these spots should be improved to organize various attractive activities and the people in community should be given more participations in these places

Keywords: Potential; Natural Tourist site; Cultural Tourist site

บทนำ

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลายกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ด้านการท่องเที่ยวมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามหลายแห่ง เช่น อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ที่มีทุ่งดอกกระเจียวและป่าหินที่สวยงาม อุทยานแห่งชาติดาดโตน อุทยานแห่งชาติภูแลนคา มีมอหินขาวเป็นกลุ่มหินขนาดใหญ่สีขาวจำนวนหลายแห่ง และกลุ่มหินอีกจำนวนมากขึ้นอยู่ประปรายในพื้นที่ที่เือกเขา “ภูแลนคา” (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัด

แบบบูรณาการจังหวัดชัยภูมิ (ก.บ.จ.).2565 : 113) มีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เนื่องจากเป็นสิ่งที่มียุและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีสภาพและการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา มีระบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนในตัวเอง และองค์ประกอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยปัจจัยต่างกัน อาจค่อยๆ เป็นไปหรือรวดเร็วแล้วแต่กรณีไป จากการใช้ประโยชน์และการเปิดพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยไม่มีความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรนั้นๆ และมีการบริหารจัดการที่ไม่ดีพอ ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมหรือการสูญเสียแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ส่งผลกระทบในทางลบต่อการท่องเที่ยวและประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนในที่สุด ซึ่งจะต้องมีแนวทางการบริหารจัดการที่ดีในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์, 2548 : 141) ด้วยการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม การบริหารความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรม โดยการเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทยคุณค่าดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น(กรมการท่องเที่ยว, 2561 : 28)

จังหวัดชัยภูมิเป็นเมืองสงบมีแหล่งธรรมชาติที่สมบูรณ์สวยงาม มีแหล่งโบราณคดีเก่าแก่ จึงมีนักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมาก สร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของจังหวัดชัยภูมิ ที่นักท่องเที่ยวนิยมมากที่สุดคือ น้ำตกตาดโตน มอหินขาวและทุ่งดอกกระเจียวที่อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม จากนั้นก็เดินทางกลับ บางครั้งก็ไม่ได้อาบน้ำร้อนตามธรรมชาติ คือ หลักเสมานิน ภูพระและปรางค์กู่ ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจในเบื้องต้นพบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุน พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยังมีอีกจำนวนมาก ไคแก ผาหัวนาค ผาเง็กและการลงแพที่ลำน้ำพรม แหล่งวัฒนธรรมโบราณคดี เช่น ปรางค์กู่ ภูพระ พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดีเป็นต้น ซึ่งแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมเหล่านี้ สามารถพัฒนาศักยภาพเป็นเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัดชัยภูมิต่อไปได้ ด้วยการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเดิมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้ได้มาตรฐาน มีความปลอดภัยและมีภูมิทัศน์ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ (กองแผนและงบประมาณ: 54)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะทำการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม โดยจะดำเนินการสำรวจ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมเพื่อให้ทราบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวใดบ้าง ที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และแหล่งท่องเที่ยวใดบ้าง ต้องการปรับปรุงพัฒนาให้สมบูรณ์คงอยู่ตามเดิม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม และเพื่อการดูแลรักษา การพัฒนาเส้นทางและการสร้างกิจกรรมให้มีความพร้อมต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participation observation) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม และนำเสนอความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิต่อไป

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวและที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 462 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ 1) ผู้นำท้องถิ่นและท้องที่ จำนวน 23 คน 2) ประชาชนชาวบ้าน/ผู้ที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 18 แห่ง 3) บุคลากรภาครัฐ จำนวน 15 คน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 คน 5) นักธุรกิจ พ่อค้าและนักท่องเที่ยว จำนวน 2 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและแบบบังเอิญ

1.3 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวและที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 1,118,750 คน โดยใช้วิธีการกำหนดหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้เครื่องมือ ดังนี้ 1) แบบสำรวจตรวจสอบทรัพยากรพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ 2) แบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ 4) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสำรวจ การใช้แบบสำรวจเพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง และใช้แบบประเมินศักยภาพ เพื่อให้เห็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งว่า มีมากหรือน้อยเพียงใด และหาแนวทางพัฒนา

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

1. นัดหมายการสัมภาษณ์ 2. ดำเนินการสัมภาษณ์ 3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ต่อไป

3.3 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ โดยการแจกและเก็บคืนแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมด 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 2) ทำการเก็บแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบเรียบร้อยแล้ว และ 3) ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

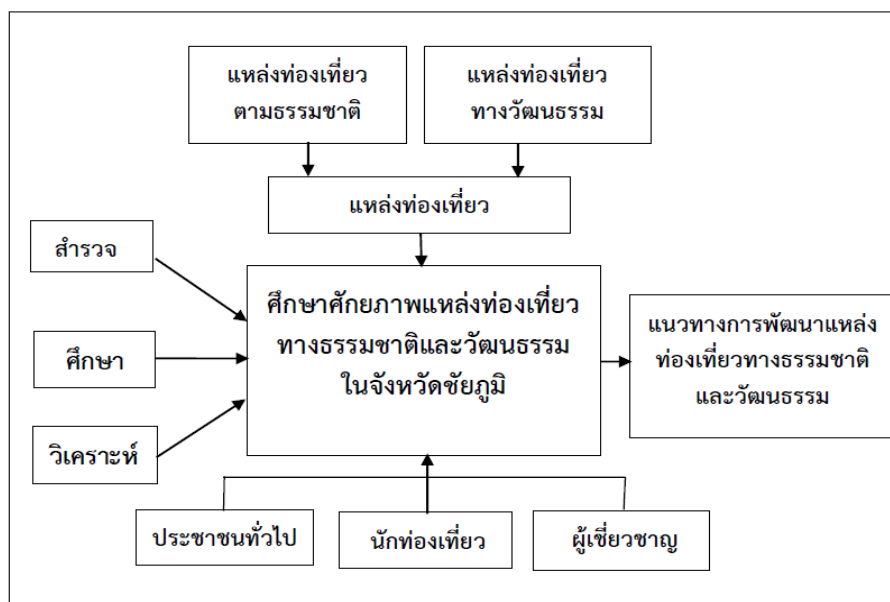
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสำรวจ ได้ดำเนินการด้วยการลงไปสำรวจสภาพพื้นที่จริง และดำเนินการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้อง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 11 แห่ง ด้วยแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมตัวแปรสังเกตได้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังนี้ 1) ใช้สถิติร้อยละ (Percentage) อธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอประกอบการบรรยายผล 2) ใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยนำเสนอประกอบคำบรรยาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 11 แห่ง ประกอบด้วย

1. อุทยานแห่งชาติตาดโตน ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านตาดโตน ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่อยู่บริเวณเทือกเขาภูแล่นคามมีพื้นที่ขนาดกว้างขวาง และบริเวณน้ำตกมีน้ำไหลผ่านตลอดปีและได้พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเปิดบริการสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป เหมาะสำหรับเที่ยวชมธรรมชาติและพักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของจังหวัดชัยภูมิ มีกิจกรรมเด่นๆ ได้แก่การเล่นน้ำตก การศึกษาตามเส้นทางธรรมชาติ และให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เช่น ร้านอาหาร อาคารที่พักที่พักผ่อน ที่สัมนา ลานจอดรถเป็นต้นอย่างเพียงพอ มีความสะดวกและปลอดภัยมาก

2. อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลายชนิด มีจุดเด่นทางธรรมชาติที่น่าสนใจ สวนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่วิวเขา มีหน้าผายาวบนเทือกเขาภูแล่นคา มีกิจกรรมชมวิวตามที่อุทยานได้เปิดให้บริการเที่ยวชมในพื้นที่เด่น2 สวน ได้แก่ บริเวณพื้นที่ที่ตั้งสำนักงานอุทยานแห่งชาติภูแล่นคา มีจุดชมวิวและชมหินตาม

ธรรมชาติที่มีลักษณะต่างๆ เช่น หินปราสาท หินประตูลงเป็นต้น และพื้นที่ผาหวนาค มีจุดชมวิวยุคใหม่ และในบริเวณใกล้เคียงติดมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญติดต่อกันซึ่งเป็นพื้นที่ร่อนนกเขาให้อยู่ในพื้นที่เดียวกันกับ อุทยานแห่งชาติภูแล่นาคคือ“มอหินขาว” ซึ่งมีเสาหินขนาดใหญ่อยู่ล้นปีจำนวน 5 ต้น ตั้งเด่นสง่างามมีหนึ่งเดียวในประเทศไทย ได้ชื่อว่า“สโตนเฮนจ์เมืองไทย” ซึ่งนักท่องเที่ยวไปนิยมมาเที่ยวชมทุกปี

3) อุทยานแห่งชาติไทรทอง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลวังตะเฆ อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติป่าหินงามและอุทยานแห่งชาติภูแล่นาค เป็นผืนป่าบนเทือกเขาพังเหย เป็นสาขาของแม่น้ำชี สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ ได้แก่ น้ำตกไทรทอง, ผาหาคด, ผาพ้อมเมือง และทุ่งบัวสวรรค์ (ดอกกระเจียว) และจุดชมทิวทัศน์เขาพังเหย มีกิจกรรมเด่นๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่ กิจกรรมเล่นน้ำตก เดินศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางธรรมชาติและชมทุ่งดอกบัวสวรรค์ และชมวิวยุคใหม่ในบริเวณพื้นที่ยอดเขา และจุดชมวิวนาผาที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป เช่น ผาหาคด ผาพ้อมเมืองเป็นต้น

4. อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านไร่ อำเภเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพป่าสมบูรณ์ มีความโดดเด่นทางธรณีวิทยา มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญคือ ลานหินงามเขาพนมโดม มีหินลักษณะสวยงามแปลกตาต่างๆ เช่น หินมีรูปร่างคล้ายถ้วยพิพาร์ค หินปราสาทเป็นต้น, มีทุ่งดอกกระเจียว ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ล้มลุกประจำถิ่น มีดอกสีชมพูอมม่วงชูดอกงามสะพรั่งในช่วงต้นฤดูฝน และผาสุดแผ่นดินมีจุดชมวิวยุคใหม่ ซึ่งมีกิจกรรมชมวิวดูทะเลหมอกบนหน้าผาสุดแผ่นดิน เดินชมดอกกระเจียวจะออกดอกงามสะพรั่งในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม ชมน้ำตกเทพนา ซึ่งเที่ยวชมบรรยากาศได้ตามฤดูกาล และการชมวิวยุคใหม่ทางธรรมชาติตามเส้นทางธรรมชาติ ชมหินรูปทรงต่างๆ และกิจกรรมกางเต็นท์พักค้างแรมในพื้นที่กลางแจ้งชมดาวเวลากลางคืน ทำให้มีความรู้สึกใกล้ชิดธรรมชาติมากที่สุด

5. ศาลเจ้าพ่อพญาแล ตั้งอยู่ในบริเวณสวนสาธารณะหนองปลาเฒ่า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เจ้าพ่อพญาแลหรือพระยาภักดีชุมพล (แล) เจ้าเมืองชัยภูมิคนแรกของชาวชัยภูมิ ซึ่งได้อพยพมาจากนครเวียงจันทน์ มีการสู้รบเพื่อปกป้องบ้านเมืองด้วยความกล้าหาญและรักแผ่นดินที่มีคุณ การเสียชีวิตของพระยาภักดีชุมพล (แล) เป็นเหตุการณ์สำคัญที่ชาวเมืองชัยภูมิจดจำและระลึกถึงว่าเป็นวีรกรรมครั้งสำคัญของท่าน จึงได้มีการสร้างศาลไว้ให้ตรงสถานที่ที่ท่านถูกประหารชีวิต ปัจจุบันข้าราชการและชาวจังหวัดชัยภูมิได้พร้อมใจกันสร้างศาลเจ้าพ่อพญาแลขึ้นใหม่ ได้ประดิษฐานรูปหล่อของท่านไว้ในที่นี้ ให้อาณา "ศาลพระยาภักดีชุมพล(แล)" เป็นสถานที่ที่ประชาชนในจังหวัดชัยภูมินิยมเข้ามาสักการะกราบไหว้ขอพรเป็นประจำทุกวันด้วยความเคารพเจ้าเมืองคนแรกของชัยภูมิ ซึ่งมีความผูกพันกับชาวจังหวัดชัยภูมิมาอย่างยาวนาน โดยจะเห็นได้จากการร่วมกันจัดงานสักการะเจ้าพ่อพญาแลทุกปี คือ งานแห่บายศรีเพื่อไปสักการะสวดเจ้าพ่อพญาแลอย่างยิ่งใหญ่ เป็นประจำทุกปี

6) ปราสาท ตั้งอยู่ที่บ้านหนองบัว เขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแหล่งโบราณสถานที่สำคัญ มีสภาพสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ เป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากขอม เชื่อกันว่าเป็นอโรคยาศาล (โรงพยาบาล) ในสมัยก่อน คำว่า

“ปรางคกู” นั้น เป็นชื่อเรียกของกลุ่มอาคารที่มีแผนผังและลักษณะแบบเดียวกันกับอาคารที่เชื่อกันว่าเป็นอโรคยาศาลที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 ในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 และยังเป็นທີ່เคารพของคนในจังหวัดชัยภูมิ มีกิจกรรมไหว้พระ ถ่ายรูปเป็นที่ระลึกและมีกิจกรรมบวงสรวงเดือนเมษายนทุกปี

7. ภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) ตั้งอยู่ที่วัดศิลาอาสน หมู่ 6 บ้านนาโกเซา ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ภูพระเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูแล่นคา เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ เป็นแหล่งโบราณคดีประเภทประติมากรรม มีภาพสลักหินมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 19-18 โดยเป็นภาพปูนสูงบนเพิงหินรูปดอกเห็ด 2 เพิง คือ เพิงหินแรกสลักเป็นภาพปูนพระพุทธรูปปางประทับนั่งขัดสมาธิเพชรรอบโคนหินจำนวน 7 องค์ และเพิงหินที่สองสลักเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย มีขนาดใหญ่หน้าตักกว้าง 5 ฟุต สูง 7 ฟุต เป็นศิลปะแบบอุทธรหรือสมัยลพบุรี ปรากฏอยู่บนยอดเขาเดี่ยวๆ ชื่อว่า“ภูพระ” และทุกปีประชาชนจากทั่วทุกสารทิศเดินทางมาเพื่อประกอบพิธีกรรมบวงสรวงสักการะพระเจ้าองค์ตื้อพละ 2 ครั้ง และทางวัดก็เปิดโอกาสให้เข้าชมและกราบไหว้สักการะได้ตลอดเวลา

8. พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดีและพิพิธภัณฑสถานหลักเสมาโบราณ ตั้งอยู่ที่วัดคอนสวรรค์ ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นพระพุทธรูปหินทรายโบราณแกะสลักสวยงามขนาดใหญ่สร้างในสมัยทวารวดี สันนิษฐานว่ามีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12-16 ภายในวิหารหลังเล็กของวัด ชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อใหญ่” เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เป็นที่สักการะบูชา เป็นที่พึ่งทางใจของชาวอำเภอคอนสวรรค์ ในศาลาใกล้ๆ เป็นพิพิธภัณฑสถานได้จัดแสดงหลักเสมาหินทรายจำหลักภาพชาดกรรมทั้งจารึกอักษรมอญศตวรรษที่ 14 จำนวนมาก เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และมีอุโบสถเก่าแก่สร้างด้วยไม้มีอายุเก่าแก่มาก เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่opakแดงพระพุทธรูปเก่าแก่อีก 1 หลัง มีกิจกรรมสักการะบูชาและสงฆ์น้ำหลวงพ่อใหญ่ขอพรในวันที่ 13-เม 15ษายนของทุกปี ศึกษาหลักเสมาโบราณและชมการแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่นนครกาหลง

9. พระธาตุชัยภูมิหรือพระมหาธาตุรัชมงคลเจดีย์สิริชัยภูมิ ตั้งอยู่ที่บ้านภูสองชั้น ตำบลเกายาดี อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “อรุณธรรมสถาน” โดยพระศากยบุตติวงศ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอรุณราชวรารามสืบทอดเจตนารมณ์ของพระอุปัชฌาย์ไฉ่ที่จังหวัดชัยภูมิ เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมเนื่องจากเป็นสถานที่สงบบรรยากาศร่มรื่นด้วยธรรมชาติ มีสถาปัตยกรรมที่สวยงามและศาสนสถานที่สำคัญคือ พระธาตุชัยภูมิ มีลักษณะเป็นเจดีย์มีศิลปะที่ผสมผสานระหว่างศิลปะล้านช้างกับล้านนา เป็นสถานที่อันเงียบสงบบนยอดเขา มีทิวทัศน์ที่สวยงาม อากาศเย็นสบาย เหมาะสมกับผู้ที่มีความต้องการความสงบทางจิตใจอย่างยิ่ง เหมาะสมที่จะมาปฏิบัติธรรมและสัมผัสกับธรรมชาติของคนทั่วไป

1. พิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์บ้านโนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สถานที่แห่งนี้เกิดขึ้นจากแนวความคิดความศรัทธาอย่างแรงกล้าของพระเทพภาวนาวิกรม วิ. ที่ได้นำพุทธบริษัท 4 สร้างรูปหล่อพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษ ชายเก่งหญิงกล้าในอดีตไว้ในเรือหงส์กลางสระน้ำใหญ่ บอกเล่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบรรพบุรุษของชาติไทยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำและชายเก่งหญิงกล้าผู้เสียสละเลือดเนื้อ รักษาปกป้องผืนแผ่นดินไทยไว้ให้คนรุ่นหลังได้อยูอาศัย เพื่อให้เป็นแหล่ง

การศึกษาเรียนรู้และระลึกถึงพระคุณของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษของชาติไทย ให้เกิดความรู้สึก ตระหนักถึงคุณค่าความรักความสามัคคี ความรักหวงแหนแผ่นดินไทย รักษาและเทิดทูลไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ของชาติไทยให้คงอยู่ยั่งยืนนาน มีป้ายคำกลอนสอนใจ มีเรือนทรงไทยภายในบอกเล่าภูมิศาสตร์ ภูเขา แม่น้ำของประเทศไทย และอนุพุทธมณฑลมีภาพที่บอกเล่านรกภูมิและสวรรค์ภูมิด้วย มีไหว้พระและชมประวัติศาสตร์

11.) วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) ตั้งอยู่บนเทือกเขาภูแล่นคา ติดหน้าผาเกิ้งซึ่งมีรูปร่างคล้ายดวงจันทร์อยู่ในตำบลกุดชุมแสง อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ภายในวัดมี“พระพุทธชัยภูมิพิทักษ์”สร้างขึ้นเมื่อ พ2512.ศ. ตั้งอยู่หน้าผาเกิ้งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์โกสินทร สูง 7 เมตร ก่ออิฐถือปูนหุ้มด้วยกระเบื้องโมเสกสีทองทั้งองค์ ปางยืนประทานพร เป็นที่บูชาสักการะของชาวจังหวัดชัยภูมิและประชาชนทั่วไป บริเวณหน้าผาเกิ้งมีความร่มรื่น มีจุดชมวิวิวิทัศน์ มองไปยังพื้นที่ด้านล่างสุดสายตา น่าทัศนา

2. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

2.1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก) $\bar{X} = (4.33$

2.2) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า อุทยานแห่งชาติทั้ง 4 แห่ง มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุดตามลำดับคือ (1)อุทยานแห่งชาติตาไถ่ ร้อยละ 92.14 (2)อุทยานแห่งชาติไทยทอง ร้อยละ 90.71 (3)อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ร้อยละ 87.14 และ(4)อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา ร้อยละ 84.28 และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับศักยภาพของอุทยานทั้ง 4 แห่ง พบว่า

1. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีลักษณะทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ ไม่ถูกตัดแปลงจากมนุษย์ มีสภาพแวดล้อม/ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ ไม่มีมลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว มีสิ่งปลูกสร้างขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยวบางตามความเหมาะสม เพื่ออำนวยความสะดวกตามกฎหมายที่กำหนดไว้ ในบางช่วงเวลาจะมีการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและการปลูกต้นไม้เพิ่มเติม

2. ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พบว่า เป็นท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ คือ 1) มีความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีสภาพอากาศที่บริสุทธิ์ ปราศจากมลภาวะเหมาะสมสำหรับพักผ่อนตามธรรมชาติ 2) มีการให้บริการต้อนรับเป็นกันเองยิ้มแย้มแจ่มใส 3)มีกิจกรรมที่ประทับใจ เช่น การเล่นน้ำตก การเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การกางเต็นนอนพักค้างแรมสัมผัสบรรยากาศทางธรรมชาติ ชมวิวิวิทัศน์ พื้นที่หน้าผาสูงมีจุดชมวิวและจุดถ่ายรูปเป็นที่ระลึก กิจกรรมเดินชมพื้นที่ทางธรณีวิทยาตามธรรมชาติ 4) มีผู้ดูแลรับผิดชอบที่ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ได้อย่างต่อเนื่องและยังคงรักษาความเป็นธรรมชาติไว้อย่างเหมาะสม

3. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พบว่า 1) มีถนนสำหรับเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ดี สะดวกและปลอดภัย ตั้งแต่ทางเข้าตลอดจนถึงเส้นทางท่องเที่ยวภายในแหล่งท

องเที่ยว บางจุดอาจเป็นถนนคอนกรีตและเป็นถนนดิน ในส่วนที่เป็นเส้นทางเดินชมธรรมชาติเท่านั้น 2) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีป้ายชี้บอกทางเข้าอย่างเพียงพอ และสามารถค้นหาเส้นทางผ่านระบบ GPS ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ 3)สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยยานพาหนะทุกชนิดได้อย่างสะดวกมาก

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พบว่า มีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคอย่างพอเพียง มีระบบไฟฟ้าอย่างพอเพียง ทั้งจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและระบบพลังงานแสงอาทิตย์ มีห้องสุขาห้องน้ำอย่างเพียงพอ ส่วนใหญ่มีกระจายในหลายจุด มีถังขยะและการกำจัดขยะเป็นระบบเพียงพอ บางพื้นที่มีโครงการขยะคืนถิ่น โดยให้นักท่องเที่ยวเก็บนำขยะกลับออกไปทิ้งในที่ที่ทางหน่วยงานรัฐหรือเอกชนจัดไว้ มีลานจอดรถในแหล่งท่องเที่ยว กระจายในจุดต่างๆ อย่างทั่วถึง บางแห่งมีร้านสวัสดิการ ร้านขายอาหาร ขายเครื่องดื่ม และสัญญาณโทรศัพท์ภายในแหล่งท่องเที่ยวมีครอบคลุมทุกเครือข่าย มีบางพื้นที่ที่เป่าภูเขาสูงมีสัญญาณโทรศัพท์ไม่ชัดเจน หรือมีบางเครือข่าย

5. ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีการบริหารจัดการโดยจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ อย่างทั่วถึงและเป็นหน่วยประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลและนอกเทศกาล ในพื้นที่ที่มีการบำรุงรักษาอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมมีการปลูกต้นไม้เสริม มีกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชในเขตพื้นที่ป่า โดยการควบคุม ป้องกันและอนุรักษ์พื้นที่ป่าเดิมที่มีอยู่และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริมกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรท้องถิ่น อุทยานแห่งชาติในจังหวัดชัยภูมิทั้ง 4 แห่งนี้ มีกฎระเบียบ ข้อควรปฏิบัติชัดเจน ประกาศทั่วไป มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีวิทยากรและเจ้าหน้าที่นันทนาการและสื่อความหมายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีป้ายอธิบายบอกถึงกฎระเบียบ ข้อควรปฏิบัติชัดเจน และมีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายหรือสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีแผ่นพับ โบว์ซัวร์ มีป้ายชี้แจ้งเป็นจุด มีป้ายบอกทางเป็นระยะๆ อย่างเพียงพอและครบถ้วน และอุทยานแห่งชาติในจังหวัดชัยภูมิถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ นอกจากนี้ยังมีการแสดงข้อมูลโดยผ่านเว็บไซต์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลด้านต่างๆ อย่างทันทีและทั่วถึง และยังมีสื่อสิ่งพิมพ์ที่จัดทำโดยจังหวัด สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดอีกด้วย

6. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พบว่า การท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะเป็นหน่วยงานของรัฐ ประชาชนในชุมชนมีความเต็มใจต้อนรับและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวมาก ทางอุทยานแห่งชาติได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยฟื้นฟูบำรุงสถานที่ท่องเที่ยว และจัดสรรพื้นที่ให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการขายสินค้าที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลในพื้นที่และของที่ระลึก เช่น การขายผลิตภัณฑ์ชุมชน สินค้า OTOP การให้บริการร้านอาหาร เครื่องดื่มและที่พัก การให้บริการนำเที่ยวเป็นต้น ทำให้เกิดการสร้างงานและรายได้แก่คนในชุมชน ในช่วงเทศกาลสำคัญและฤดูการท่องเที่ยว ชุมชนจะมีรายได้จากนักท่องเที่ยวค่อนข้างสูง และให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันไฟป่าด้วย

2.3) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงสุด จำนวน 2 แห่ง คือ วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) มีศักยภาพร้อยละ 92.14 และพระธาตุชัยภูมิ มีศักยภาพร้อยละ 86.43, ที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง จำนวน 3 แห่ง คือ ศาลเจ้าพ่อพญาแล มีศักยภาพร้อยละ 80.00, พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี มีศักยภาพร้อยละ 73.57 และภูพระ (พระเจ้าองค์ตื้อ) มีศักยภาพร้อยละ 70.71 และที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 แห่ง คือ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) มีศักยภาพร้อยละ 63.57 และปราสาทภู มีศักยภาพร้อยละ 56.43 ตามลำดับ

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงสุด ทั้ง 2 แห่งนั้น คือ วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) และพระธาตุชัยภูมิ และจากการสัมภาษณ์ พบว่า มีสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์ มีต้นไม้ตามธรรมชาติ และสร้างสิ่งก่อสร้างที่กลมกลืนกับธรรมชาติ มีความโดดเด่น นักท่องเที่ยวได้มาบูชาสักการะพระพุทธรูป พระเจดีย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ภายในวัด ซึ่งนับได้ว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญและโดดเด่นประจำจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะพระธาตุชัยภูมิ มีกิจกรรมน่าสนใจ คือการห้อยกระดิ่ง การแสดงดนตรีของนักเรียน นักศึกษาทุกวันเสาร์, การถวายดาบ พวงมาลัยและผ้าขาวมา สักการะเจ้าพ่อพญาแล มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีสถานที่ศึกษาธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ ในด้านความสะอาดการเข้าถึง พบว่า แหล่งท่องเที่ยว 2 แห่งนี้ มีระยะทางห่างจากตัวเมืองพอสมควร การเข้าถึงได้สะดวกมาก เพราะมีถนนลาดยางตลอดสาย มีป้ายชี้บอกทางชัดเจน แต่สวนรถจักรยานยนต์ต้องระมัดระวังในช่วงขึ้นเขาที่ลาดชัน ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี มีร้านค้าสหกรณ์และจุดบริการน้ำดื่ม มีระบบไฟฟ้าและโซลาเซลล์ทั่วถึง มีห้องน้ำห้องสุขาเพียงพอ มีถังขยะและแยกขยะชัดเจนเพียงพอ มีลานจอดรถกว้างขวางเพียงพอ ในด้านการบริหารจัดการทั้ง 2 แห่งนี้ พบว่ามีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและจุดประชาสัมพันธ์ มีการบำรุงรักษาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง มีป้ายชี้แจงกฎระเบียบและข้อปฏิบัติในการใช้บริการชัดเจน มีป้ายชี้แจงหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายสื่อสิ่งพิมพ์ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวชัดเจน

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง จำนวน 3 แห่ง คือ ศาลเจ้าพ่อพญาแล (ร้อยละ 80.00) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี(ร้อยละ 73.57) และภูพระ(พระเจ้าองค์ตื้อ)(ร้อยละ 70.71) และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า (1) ศาลเจ้าพ่อพญาแลเป็นสถานที่ประดิษฐานรูปเหมือนพ่อเมืองที่หล่อขึ้นไว้เพื่อเคารพบูชาความดีงามที่ท่านได้นำสร้างเมืองชัยภูมิเป็นพ่อเมืองคนแรก เป็นประวัติศาสตร์ของการสร้างเมือง เป็นแหล่งรวมศรัทธา มีลักษณะเด่นคือศาลเจ้าพ่อเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่รู้จักเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป มีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการที่มีความเข้มแข็งมีระบบการบริหารจัดการที่ดี การเข้าถึงได้สะดวก แต่ยังขาดการจัดการสภาพแวดล้อมที่ดีเนื่องจากศาลเจ้าพ่อพญาแลอยู่ในระหว่างการสร้างขึ้นใหม่ และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปให้ความสำคัญเชิงพื้นที่(ศาล)ยังมีน้อย, (2) พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดีและพิพิธภัณฑ์เสมาโบราณ วัดคอนสวรรค์ เป็นสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า หาประมาณไม่ได้ เพราะมีหลวงพ่อใหญ่(พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดี), หลวงพ่อปากแดงในโบสถ์ไม้เก่าแก่ หลักเสมาหินทรายสมัยทวารวดีสลักประวัติเวสสันดรชาดก

อันล้าค่ามหาศาล เป็นสถานที่ที่มีคุณค่าและดึงดูดใจให้คนทั่วไปเข้ามาสักการบูชา ประกอบกับพื้นที่บริเวณนั้นเป็นเนินดินของเมืองโบราณ ที่เรียกกันว่า “นครกาหลง” ที่สร้างขึ้นในสมัยทวารวดีด้วย มีกิจกรรมน่าสนใจ ได้แก่ ประเพณีนมัสการและสรงน้ำหลวงพ่อกว้าง บวงสรวงสักการะหลวงพ่อกว้าง หลักเสมาและแสงแสง สีเสียด ทุกวัน ในวันที่ 13-14-15 เดือนเมษายนของทุกปี วัดคอนสวรรค์นั้นอยู่ห่างจากตัวอำเภอคอนสวรรค์พอสมควร ถนนลาดยางเขาถึงวัดได้สะดวก ภายในวัดมีพื้นที่กว้างขวาง มีห้องน้ำห้องสุขาเพียงพอ ไม่มีร้านค้า ไม่มีที่จำหน่ายดอกไม้ธูปเทียน ทางวัดเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปกราบสักการะพระพุทธรูปได้สะดวกและเดินชมศึกษาพิพิธภัณฑ์เสมาโบราณได้สะดวก และเขาไปกราบไหว้หลวงพ่อกว้างแด่พระพุทธรูปสีขาวภายในโบสถ์เก่าแก่ได้ตลอดเวลา, (3) ภูเขา (พระเจ้าองค์โต) วัดศิลาอาสน์ เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมเป็นโบราณสถาน มีพระพุทธรูปแกะสลักบนเพิงหินที่สมบูรณ์ มีความเป็นเอกลักษณ์สมัยทวารวดีตอนปลาย พื้นที่มีสภาพแวดล้อมที่สวยงามตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมยังคงสภาพเป็นป่ามีต้นไม้ตามธรรมชาติเหมือนเดิม เส้นทางเข้าถึงภูเขา เป็นถนนลาดยางเข้าถึงวัด มีพื้นที่กว้างขวาง มีห้องน้ำห้องสุขาเพียงพอ ไม่มีร้านค้า แต่มีธูปเทียนไว้ให้บูชาพระได้ ทางวัดให้บริการโดยพระสงฆ์ในวัด และเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ากราบไหว้พระเจ้าองค์โตได้ตลอดเวลาด้วยความสงบ ปายชี้แจง ประชาสัมพันธ์ยังไม่เพียงพอ,

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลางจำนวน 2 แห่ง คือ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์)(ร้อยละ 63.57) และปราสาท (ร้อยละ 56.43) ตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า (1) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) เป็นสถานที่ที่พระเจ้าอยู่หัวฯ พระคุณพระเทพภาวนาวิกรม วิ.(บุญมา ปุณฺณภูริโก) ได้เกิดแรงศรัทธาและร่วมกับประชาชนทั่วไปตั้งใจสร้างไว้เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชนทั่วไป มีความร่มรื่น การเดินทางเข้าชมสะดวกมาก ซึ่งในเรือหงส์มีรูปหล่อพระมหาเถระผู้มีชื่อเสียง พระมหากษัตริย์ไทยและบรรพบุรุษไทยในอดีต เช่น พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช เป็นต้น, ในเรือนทรงไทยภายในมีรูปปูนปั้นแหล่งธรรมชาติ ภูเขา ป่าไม้และแม่น้ำของภาคเหนือ-อีสาน-กลาง-ใต้ และภาพวาดพระมหากษัตริย์แห่งวงศ์จักรีและอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เป็นต้น และ (2) ปราสาท บ้านหนองบัว เป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นโบราณสถาน สร้างขึ้นสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ระหว่าง พ.ศ. 1724-1763 หรือพุทธศตวรรษที่ 18 นับได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิอีกแห่งหนึ่ง ที่เป็นโบราณสถานที่สำคัญ การเดินทางเข้าถึงได้ง่าย กรมศิลปากรได้จัดทะเบียนขึ้นเป็นสมบัติของชาติและมีเทศบาลเมืองชัยภูมิรับผิดชอบจ้างเจ้าหน้าที่คอยดูแลรักษาในสวนของสถานที่ มีการปรับปรุงทัศนียภาพรอบปราสาท มีป้ายแจ้งกฎระเบียบและข้อปฏิบัติบ้าง แต่ยังไม่มีการเฝ้าระวังมากนัก สามารถเข้าชมได้ตลอดเวลา แต่ต้องแจ้งกับผู้ดูแลล่วงหน้าก่อน

3. การวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

1) แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ

(1) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยปลูกต้นไม้เพิ่มเติมให้พื้นที่มีต้นไม้เพิ่มมากขึ้น จัดกิจกรรมความรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งภายในแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ใกล้เคียง

(2) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ควรเพิ่มจุดชมวิวกว้างทัศนียภาพที่สวยงาม เพิ่มจุดพักผ่อนหย่อนใจที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว ให้ความสำคัญแก่ชุมชนมีส่วนร่วมรักษาและสร้างคุณค่าหรือจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย และเพิ่มศักยภาพการบริการที่ดีประทับใจให้มากขึ้น

(3) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรสร้างเสริมสิ่งสวยงามหรือปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นตลอดระยะทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ติดตั้งป้ายชี้บอกทาง ป้ายเตือนที่ชัดเจนให้เพิ่มมากขึ้น ควรมีรถสาธารณะบริการจากตัวเมืองหรือถนนหลักเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกยิ่งขึ้น และควรพัฒนาติดตั้งไฟส่องสว่างตลอดเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นต้น

(4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ควรรณรงค์ให้มีการใช้พลังงานแสงอาทิตย์มากขึ้นเพื่อลดค่าใช้จ่าย และพยายามใช้พลังงานทดแทน พลังงานสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จัดให้มีรถรางเพื่อบริการระหว่างลานจอดรถไปสู่จุดเที่ยวชมธรรมชาติหรือน้ำตกในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย

(5) ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนาใน 2 ส่วน คือ 1) ด้านเจ้าหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่คอยให้ความรู้และนำเที่ยว 2) ด้านการสร้างชุมชนสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่โดยรอบอุทยาน โดยจัดตั้งศูนย์อาสาสมัครป้องกันไฟป่าในบริเวณอุทยานแห่งชาติและชุมชนที่อยู่ติดกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

(6) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว ควรสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยอาจตั้งศูนย์การเรียนรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทให้ร่วมรู้รวมรักษาหวงแหนธรรมชาติมากขึ้น และส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งในเรื่องของการเสนอแนวคิด การสร้างการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว การสร้างรายได้และการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ในภาพรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

2) แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

(1) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวควรรักษาสภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยวให้ร่มรื่นเหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประชาชนมากราบไหว้ด้วยศรัทธา

(2) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนามุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักเห็นคุณค่าความสำคัญของแหล่งเที่ยวนั้นๆ โดยมีการสร้างสิ่งแวดล้อมภายในให้เหมาะสม จัดทำประวัติและสร้างองค์ความรู้ และจัดกิจกรรมให้หลากหลาย

(3) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวควรขอความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมทางหลวงชนบทได้พัฒนาเส้นทางติดตั้งป้ายชี้ทาง ป้ายแนะนำหรือป้ายเตือนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในทุกๆ พื้นที่

(4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น เพิ่มไฟฟ้าส่องสว่าง ลานจอดรถ การจัดการทางเดินภายในแหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหารและเครื่องดื่ม รานของฝากที่ระลึก ที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยว

(5) ด้านการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการวางระบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว มีบุคลากร มีมัคคุเทศก์ที่คอยให้ความรู้และแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว

(6) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยว ควรสร้างการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนเข้ามาช่วยงานแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดร่มรื่นและร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาให้มีความเหมาะสม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมากขึ้นในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่องศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นอุทยานแห่งชาติทั้ง 4 แห่ง จะมีศักยภาพตามข้อมูลพื้นฐานสมบูรณ์แทบทุกด้าน คือ สิ่งอำนวยความสะดวก จุดบริการ สภาพแวดล้อม สภาพของสถานที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว และสื่อสำคัญสภาพของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวมากเกือบเท่ากัน ตามบริบทแต่ละพื้นที่ และอยู่ในกำกับของหน่วยงานรัฐ ในส่วนที่แตกต่างกันได้แก่ อุทยานแห่งชาติตาไธสง มีศักยภาพตามข้อมูลพื้นฐานสมบูรณ์ทุกด้านมีน้ำตก ไม่มีหน้าผา ส่วนอุทยานแห่งชาติไทรทองและอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม มีทั้งหน้าผาและน้ำตก แต่อุทยานแห่งชาติภูแล่นคะมีหน้าผา ไม่มีน้ำตก, ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นศาสนสถานและโบราณสถานมีอายุเก่าแก่สมัยทวารวดี คือ ปราสาทภู ภูพระ(พระเจ้าองค์ตื้อ) และพระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารวดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติโบราณวัดคอนสวรรค์ กรมศิลปากรได้จัดขึ้นทะเบียนเป็นสมบัติของชาติ มีหน่วยราชการคอยดูแล แต่ที่เป็นศาสนสถานี่ควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป คือ วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง), พระธาตุชัยภูมิและพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ชาติไทย(เรือหงส์) ส่วนศาลเจ้าพ่อพญาแลเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีประวัติศาสตร์เป็นเจ้าเมืองคนแรกของจังหวัดชัยภูมิ ที่ชาวชัยภูมิเคารพนับถือมาก มีคณะกรรมการบริหารศาลเจ้าพ่อพญาแลประจำสำนักงานศาลเจ้าพ่อถือว่ามีความสำคัญมาก ควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนด้วย

2. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า อุทยานแห่งชาติ มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด อภิปรายได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จัดตั้งขึ้นโดยอุทยานแห่งชาติอันเป็นหน่วยงานราชการ มีระเบียบ ระบบการบริหารงาน และงบประมาณแผ่นดินที่สามารถนำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้อย่างต่อเนื่องและยังคงอยู่อย่างยั่งยืนในปัจจุบัน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและดำเนินการเป็นเครือข่ายที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาวรรณ พุทธสงครามต์(2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ผลการวิจัยพบว่า (1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรีอยู่ในระดับสูง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและศิลปวัฒนธรรมและทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณีและการท่องเที่ยววิถีชนบท ซึ่งมีอยู่ในทุกพื้นที่ (2) ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรีมีความพร้อมที่จะให้บริการทางด้านคมนาคมขนส่ง ที่พักแรม อาหารและภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก ตลอดจนความปลอดภัย (3) ศักยภาพของกลไกของจังหวัดราชบุรีที่ประกอบด้วย ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และประชาชนทุกอำเภอ มีศักยภาพในระดับสูงในการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้ทุกฤดูกาล (4) ศักยภาพในด้านการจัดการ การประสานความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชนและภาคประชาชน (5) ศักยภาพในด้านบริการข้อมูลด้านท่องเที่ยว; ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว แผนที่แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลท่องเที่ยว คู่มือแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ต การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนและภาคประชาชนอย่างเข้มแข็งและจริงจัง จะทำให้บรรลุเป้าประสงค์

3. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับสูงที่สุด จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเง็ก)และพระธาตุชัยภูมิ, มีศักยภาพที่อยู่ในระดับสูง จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อพญา พระพุทธรูปใหญ่สมัยทวารและภู่พระ(พระเจ้าองค์ตื้อ) ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติไทย (เรือหงส์) และปรางค์กู่ เปนเช่นนี้อภิปรายได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จะมีศักยภาพที่แตกต่างกันไป ซึ่งจะเห็นโดยภาพรวมได้ว่า เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับจังหวัดเป็นที่ยอมรับและมีชื่อเสียงมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของศิลาวัฒน์ ชัยวงษ์ และคณะ (2563 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะของกลุ่มจังหวัดลำนานา” ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดลำนานา ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) พบว่า ประวัติความเป็นมาของศิลปกรรม ศิลปะพื้นบ้านและพุทธ ศิลปกรรมในลำนานา จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมสามารถสะท้อน ความเป็นเอกลักษณ์ของลำนานา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Amenities) มีบริการร้านค้า ร้านอาหารเพียงพอต่อความต้องการจัดสถานที่นั่งพักผ่อนของ นักท่องเที่ยวมีเพียงพอ ด้าน

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) พบว่า สภาพเส้นทาง การเดินทางถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัย การแสดงข้อมูลการเดินทางในระบบออนไลน์มีความชัดเจน ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถก่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีได้ การท่องเที่ยวสามารถสะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว (Administration) พบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชนในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการสร้างโอกาสให้ชุมชนหารายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1) ควรกำหนดให้มีนโยบายในการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชน ในลักษณะเชิงสร้างสรรค์ สร้างอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน ร่วมประชุม วางแผน ร่วมกระทำ ร่วมรักษาทรัพยากรธรรมชาติและได้รับผลประโยชน์อย่างยั่งยืน

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนส่งเสริมสร้างพื้นที่สาธารณะให้กับแหล่งท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น และเร่งปรับปรุงภูมิทัศน์ ป้ายบอกทางและจัดทางบประมาณทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรม/การณรงค์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามปณิธานอย่างจริงจังและต่อเนื่องทุกๆ ปี

3) ควรจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญ และองค์ความรู้อื่นๆ ให้กับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อนักท่องเที่ยวและประชาชน จะได้เฝ้าศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

4) ควรมีการจัดทำภูมิสารสนเทศการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อการเข้าไปสืบค้นในทางเว็บไซต์ได้ด้วยสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ของนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวตามเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์ โดยแบ่งเป็นยุคสมัยให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชาติพันธุ์ทั้งหมดของจังหวัดชัยภูมิ เพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชาวชัยภูมิ

3) ควรสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงเกี่ยวกับแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งหมด เพื่อการสนับสนุนแบ่งปันความรู้แก่กันและกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว.(2561). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561–2564. จัดทำโดย: กรมการท่องเที่ยว, พิมพ์เมื่อ: พฤษภาคม 2561. พิมพ์ที่: VIP COPY PRINT (วีไอพี ค็อปปีปรินท์).
- กองแผนและงบประมาณ. แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565) ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. กองแผนและงบประมาณ, องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ.
- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดชัยภูมิ (ก.บ.จ.).(2565). แผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ (พ.ศ. 2561-2565) (ฉบับทบทวน). กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ.
- ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์.(2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช): 141.
- นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์. (2548). ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยศรีปทุม. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2565. แหล่งที่มา: <http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/1840>.
- ศิวาวัฒน์ ชัยวงษ์ และคณะ. (2563). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะของกลุ่มจังหวัดลำนานา. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.